

Пожидаєва М. А.

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та психології

Національної академії внутрішніх справ

***МІСЦЕ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ У СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОЇ
КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ***

З розвитком програмно-технічних засобів, використання яких надає можливість здійснювати віддалений доступ до преїскурантів торговців, виконувати замовлення на поставку та оплату замовлених товарів (послуг), застосування електронних грошей при розрахунках набуває дедалі більшого поширення серед споживачів.

Як відомо, електронні (цифрові) гроші використовуються при оплаті товарів в інтернет-магазинах, а також при оплаті послуг, робіт компаніям, які приймають такі платежі. Так, електронні гроші забезпечують та прискорюють розрахунки при здійсненні комерційних операцій, що, у свою чергу, збільшує швидкість їх обігу.

Для проведення розрахунків електронними грішми у переважній більшості випадків платник не ідентифікує себе (аналогічно зі здійсненням оплати готівкою), оскільки використовує лише реквізити отримувача коштів. Водночас, електронні гаманці можуть бути персоніфікованими або корпоративними.

На практиці електронні гроші нерідко ототожнюють з одним з різновидів електронних платіжних засобів як банківськими пластиковими картками, але це не відповідає дійсності. Електронні гроші не пов'язані з конкретним банківським рахунком. А здійснення будь-якої операції з використанням банківської картки, навпаки, обов'язково вимагає доступ до банківського рахунку. Тому значна перевага електронних грошей полягає в тому, що майже всі операції з ними відбуваються в режимі онлайн і займають дуже мало часу. Достатньо обзавестися у відповідній системі електронних грошей власним електронним гаманцем, за допомогою якого можна отримувати або відправляти платежі практично миттєво через комп'ютер чи мобільний телефон з виходом до Інтернету. При цьому немає необхідності звертатись до банку для укладання договору та відкриття рахунку, а також надавати певні документи.

На сьогодні в Україні відбувається процес становлення та розвитку обігу електронних грошей. Держава надала електронним грошам повноцінний правовий статус шляхом закріплення у статті 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» особливостей випуску електронних грошей і здійснення операцій з ними.

Законодавець визначає електронні гроші як одиниці вартості, що зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими

особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [1]. Електронні гроші означають грошову вартість, як представлено у вимозі до емітента, і які, зокрема, зберігаються на електронному пристрої як запис у спеціалізованих електронних системах. Виходячи з цього та погоджуючись з поглядами практиків-фінансистів, можна вважати, що електронні гроші мають подвійну правову природу: з одного боку вони є засобом платежу, який існує тільки в електронному вигляді, а з іншого – зобов'язанням емітента, яке має підкріплюватися гривнею [2, с. 32].

Так, у чинному законодавстві не передбачається визначення терміну «засіб платежу». Замість нього широко застосовується поняття «платіжний засіб», яке міститься в ст. 192 Цивільного кодексу України, ст. 35 Закону України «Про Національний банк України» і ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» щодо визначення гривні як єдиного законного платіжного засобу на території України.

При цьому слід звернути увагу на Лист Національного банку України № 25-112/6750 від 07.06.2013 р., який підтверджує, що електронні гроші не можуть бути прирівняні до статусу гривні – грошової одиниці України, оскільки випускаються банками і мають обмеження у розповсюдженні і здійсненні операцій за ними серед обмеженого кола осіб [3].

Згідно з вимогами статті 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» електронні гроші випускаються в обмін на готівкові або безготівкові кошти іншими, ніж Національний банк України, виключно банками. Електронні гроші випускаються банком для певного кола суб'єктів (користувачів, торговців, агентів), які погодились на договірних засадах використовувати електронні гроші в розрахунках.

При цьому слід зазначити, що існує принципова різниця між електронними грошима і звичайними безготівковими грошовими коштами. Вона полягає у тому, що електронні гроші не є заміниками звичайних грошей, а являють собою платіжні засоби, емітовані переважно банківською установою, тоді як звичайні гроші (готівкові або безготівкові) емітуються центральним банком держави. Так, електронні гроші є грошовим сурогатом (замінником), тоді як безготівкові кошти – грошовий субститут (замісник) [4].

Враховуючи викладене вище, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку економіки будь-яка держава потребує досконалого правового регулювання електронних грошей. Таке регулювання повинно бути спрямовано, насамперед, на запобігання використанню електронних грошей з метою ухилення від оподаткування та державного контролю, а також на гарантування платоспроможності емітентів, які здійснюють випуск електронних грошей і беруть на себе зобов'язання з їх погашення.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків: Закон України від 18.09.2012 р. // *Голос України*. – 2012. – № 195.
2. Янюк Ю. Електронні гроші в Україні / Ю. Янюк // *Юридична Газета*. – 2013. – № 35-36. – С. 32 – 33.
3. Щодо визначення окремих понять: Лист Національного банку України від 07.06.2013 № 25-112/6750 // *Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації*. – 2013. – № 36. – С. 34.
4. Рябов В.О. Электронные деньги – шаг в будущее или в пропасть? // *Креативная экономика*. — 2012. — № 6 (66). – С. 106-112. – Режим доступа: <http://www.creativeconomy.ru/articles/23818/>.